

The 6th International Conference on Holocaust Education

AV PER HÖJEBERG

I juli 2008 anordnade Yad Vashem i Jerusalem för sjätte gången en konferens kring "Holocaust Education". Från 53 olika länder kom lärare och andra "educators" för att under fyra intensiva dagar lyssna till föredrag och delta i ett utbyte av kunskaper och pedagogiska idéer i workshops, diskussioner och debatter. Genom denna välordnade och givande konferens har Yad Vashem definitivt stärkt sin ställning som den ledande Holocaustinstitutionen i världen. Genom denna konferens sattes Holocaust Education igen på den pedagogiska kartan som en egen pedagogisk genre, med en utvecklad pedagogik inom ett brett fält, allt från traditionell historieundervisning till konstnärliga uttrycksformer inom konst och musik. Gränserna för Holocaust Education vidgas ständigt och finner nya uttrycksformer, vilket denna konferens gav många exempel på.

Från svensk sida var vi ett tiotal deltagare, varav nio från Svenska kommittén mot antisemitism SKMA. Vi delade med oss av våra erfarenheter i form av tre workshops, en handlade om möjligheterna att använda en överlevandes berättelse i undervisningen och det material SKMA håller på att ta fram för att underlätta detta. En annan workshop handlade om SKMA och det pedagogiska upplägg SKMA använder sig av vid elevresor till Polen och den tredje var en presentation av SKMA:s arbete och om hur undervisning kring Förintelsen kan användas som utgångspunkt för ett värdegrundsarbete. Kvaliteten på övriga workshops varierade, vilket inte var så konstigt med tanke på det stora utbytet, det fanns hundratals att välja mellan. En del hölls av proffs och andra av glada amatörer. Alla workshops präglades dock av en vitalitet som säger något om styrkan i Holocaust Education, som nu slagit rot i större delen av världen. Förutsättningarna skiftar naturligtvis mellan länder och skolformer och kontroversiella aspekter saknades inte. Ibland kunde det hetta till i diskussionen, t ex när frågan om lämpligheten av att göra jämförelser mellan Holocaust och andra folkmord kom upp, eller

behovet av uppgörelser med det förflutna. Många länder har kommit långt med denna uppgörelse, medan andra delegater vittnade om att det finns mycket kvar att göra t ex länder som Österrike, Ungern och det forna Jugoslavien. Jag tog vid några tillfällen upp problemen i Sverige och frågan om vi verkligen har gjort upp med vår neutrala åskådarrull eller om det nu var en förövarroll? Diskussionerna var givande och visade på spännvidden inom Holocaust Education och att det går att lära av varandras erfarenheter. Utgångspunkten blir förstås något annorlunda beroende på om undervisningen bedrivs i Israel eller Tyskland, i en judisk skola eller i en skola med en stor grupp muslimska elever. Vi var alla dock rörande överens om de stora möjligheter som Holocaust Education öppnar och kan leda till i form av dialog, djupare förståelse av människans livsbetingelser, det sköra mänskliga psyket och behovet av en ständig etisk diskussion. Även om de flesta föreläsare var historiker med Holocaust som specialitet, så var det kanske föreläsare utanför den traditionella akademiska kretsen som väckte mest uppmärksamhet och frågor. Vi fick bland annat höra en domare och människorättsexpert från Argentina, som försöker komma tillrätta med de brott mot mänskliga rättigheter som skett i hans land under de senaste decennierna. I detta arbete konfronteras han ibland med nynazister, som gjort sig skyldiga till skadegörelse och misshandel. Det straff han vanligen utdömer för dessa unga män är en kurs om Förintelsen, i hopp om att det ska påverka dem, vilket han även försäkrade att det hade gjort. En annan kanske lite udda föreläsare var Israels flygvapenchef, som föreläste om de resor till Förintelsens platser som hans officerare företar minst en gång i sin karriär. Han inledde sin föreläsning genom att visa några av de flygbilder de allierade tog av Auschwitz-Birkenau året innan befrielsen. Utan att han behövde säga något kom den klassiska frågan upp på bordet; varför bombades aldrig Auschwitz? Lite som ett svar på denna fråga

visade han vid slutet av sin föreläsning en videofilm från ett besök han gjort med sina officerare. Vid besöket fick han de polska myndigheternas tillstånd att flyga med några israeliska jaktplan över Birkenau samtidigt som de israeliska officerarna utförde en ceremoni på de ödesmättade järnvägsspåren nedanför. En något annorlunda undervisningssituation som berörde oss starkt.

Vid ett besök i norra Israel fick vi även se hur Holocaust Education kan användas i fredsarbetet och dialogen mellan Israels judiska och arabiska medborgare. På kibbutzen Lohamei HaGethaot, ghettokämparnas kibbutz, ligger Ghetto Fighters' House, ett utbildningscenter och museum. Museet grundades av överlevande från olika ghetton i Europa. Här finns också Center for Humanistic Education. Vi fick ett smakprov på hur en medveten pedagogik kan föra människor samman och åtminstone något vidga förståelsen mellan dem. Metoden är enkel och går i korta drag ut på att kunna lyssna till den andres berättelse och respektera den och den smärta den andre känner över detta, att inte ifrågasätta den

andres känslor, utan försöka förstå dem och därmed få en djupare förståelse för henne. När judiska och arabiska ungdomar möts får de därför berätta om sin historia. De judiska ungdomarna berättar om den smärta Shoa (katastrofen) har givit dem och de arabiska ungdomarna får berätta om vad som smärta dem, inte sällan tar de upp en annan händelse som benämns med ordet katastrof; al Nakba under åren 1947-49. När alla har lyssnat och försökt ta till sig varandras historier växer förståelsen för att den andre är som han är och ett gemensamt studium av Holocaust kan därefter ta vid och ytterligare vidga förståelsen. Det är inte alltid som man kommer så långt, men för mig var detta ytterligare ett tecken på att det i det israeliska civilsamhället tas många fler initiativ att skapa fred än vad jag får höra i diskussionen i Sverige och att studier kring Holocaust kan leda till större förståelse.

Per Höjeberg är gymnasielärare vid Norra Real i Stockholm och forskarstudent vid Lunds universitet.

Frenkel Media

**STÖTTAR ARBETET MOT
ANTISEMITISM**